

Tarihi ve Edebi Bir Kaynak Olarak
GÜRBÜZ TÜRK ÇOCUĞU
ŞİİRLERİ

Çeviren: Dr. Makbule SARIKAYA

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi AŞ'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-399-454-9

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı

Tarihi ve Edebi Bir Kaynak Olarak GÜRBÜZ
TÜRK ÇOCUĞU ŞİİRLERİ

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Çeviren

Makbule SARIKAYA

ORCID iD: 0000-0002-2676-6245

Bisac Code

HIS000000

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

DOI

10.37609/akya.2875

Kütüphane Kimlik Kartı

Tarihi ve Edebi Bir Kaynak Olarak Gürbüz Türk Çocuğu Şiirleri / çev. Makbule Sarıkaya.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.

131 s. : resim. ; 160x235 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253994549

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi AŞ

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

*En büyük eserim dediği Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun yüzüncü yılında
devletimizi sağlam temeller üzerine kuran Ulu önderimiz Gazi Mustafa Kemal
Atatürk'e minnet ve saygıyla...*

ÖNSÖZ

Şiir, zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebi anlatım biçimi, manzume, koşuk olarak tanımlanır. Şiir, düş gücüne, hayale, imgeye dayanan ve duygu, coşku uyandıran şeydir. Edebiyatın inceleme alanlarından biri olan şiir, geçmiş ve geleceği konu edinmesi bakımından farklı sosyal bilim dallarıyla yakın ilişkiye sahiptir. Tarih bilimi, geçmiş incelerken kahramanları, kahramanlıkları, kederi, zaferi, özlemi, vuslatı, çile ve mutluluğu şairlerinin özlü, hikmetli ve ibretli sözlerini tarihi anlamak için kaynak olarak kullanır. Geçmişte bir dönemdeki olay, kişi veya algı üzerine yazılmış şiirler, şairlerin olduğu kadar toplumun benliğine ait birikimi, beklentiyi ve o andaki tutumu ve dünya görüşünü yansıtmaya yönüyle tarihi hususiyetleri olan eserler olarak değerlendirilebilir. Olağanüstü zamanları yaşayan şairlerin olağanüstü duygularıyla yansıttığı şiirleri birçok kez ölümsüzleşir ve söz söylemek edebiyata dönüşür. Binlerce yıldır milletin benliğinde yaşayan Kutadgu Bilig, söz üzerine söylenecekler son nokta koyacak hikmetiyle “söz ola kese savaşı, söz ola kestire başı” iddiasını sürdürmektedir.

Çocuk şiirleri yazmak için ilk başta çocuk şiirleri ile ilgili bazı sorunların farkına varılmalı ve şiirin çocuğa göreliliği irdelenmelidir. İnsanın beyninin ve bilincinin en hızlı geliştiği dönem olan çocukluk döneminde ona sunulan bilginin nitelikli olması önemlidir. Sunulanların çocuğun duygu ve algı dünyasını zenginleştirirken dilini en güzel biçimde kullanmasını sağlamalıdır. Çocuk, sosyo-kültürel ortamında sözlü ve yazılı olarak dilini öğrenirken, çocuğun ulaştığı kaynaklardan biri olan şiirin de nitelikli olması gereklidir. Özellikle şiir ile çocuk, cümlelerin dışında sözcüklerin ne denli farklı ve etkili kullanılabildiğini görme, dilinin sınırlarını anlama, soyutlama yeteğini kazanma, duygu ve algı dünyasını geliştirme imkanı bulabilecektir. Bu yüzden çocuk şiiri, çocuğun dünyasını gelişim evrelerine uygun, milli ve evrensel ölçütleriyle geliştirirken çocuğa görelilik ilkesine uygun olarak onun somut ve soyut kavramlar üzerinde akıl yürütmesine, yorum yapmasına ve fikir/bilgi üretmesine katkı sağlamalıdır. Böylece bilişsel gelişimine destek sunabilecek şiirin çocukta hem sanat bilincini, hem dünya görüşünü hem de sorgulama yeteneğini geliştirmesi muhtemel olabilecektir.

Bugün Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kılınan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün -tarihi adıyla Çocuk Esirgeme Kurumu-yüz yıllık köklü ve güçlü bir mazisi vardır. Savaşın arttırdığı bir dönemde çocuk sorununa çözüm bulmak için daha I. Dünya savaşının sonlarında 1917'de İstanbul'da kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti, öncelikle İstanbul'da teşkilatlanmıştır. Ancak Mondros Mütarekesi ile 1918'de işgale uğrayan İstanbul'da zor koşullarda faaliyetlerini yeterince sürdüremeyen Cemiyet, İstanbul'un işgalden kurtarıldığı 1922'den sonra başkent Ankara'daki Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne bağlanıp İstanbul Şubesi olunca, bu tarihten itibaren etkin çalışmalar yapabilmıştır.

Kurtuluş Savaşı'nın devam ettiği bir dönemde, 30 Haziran 1921'de Ankara'da kurulan Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal hizmet politikasını hayata geçiren ve çocuk davasını milli bir harekete çeviren bir kurum olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk'ün desteği ve Dr. Fuad Umay'ın başkanlığında kurulan Cemiyet, kısa sürede yurt içinde ve yurt dışında kapsamlı çocuk himayesi çalışmalarıyla 1920'ler Türkiyesinin sorunlarının çözümünde hayati rol oynamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ülkede, başta şehit yetimleri olmak üzere kimsesiz kalan tüm çocuklara kapısını açan Cemiyet; bebek ölümlerinin önlenmesi, annenin eğitimi ve cehaletle savaş, salgın ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele, nüfus artışının sağlanması, bedensel ve ruhsal gürbüzlükte bir kuşak yetiştirilmesi amacıyla kapsamlı bir "çocuk davası" benimsemiştir.

Türk sosyal hizmetler tarihinin temeli olan asırlık Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin yayını olan Gürbüz Türk Çocuğu dergisi, çocuk büyüme rehberi olarak makaleler yayınlamış, duyuru, resim, fotoğraf, söz ve hikayelerin yanında şiirlere de yer verilmişti. Dergide bazıları çocuklar tarafından yazılmış Cemiyet, Cumhuriyet, Atatürk, köy, okul ve çocuk gibi konuları içeren şiirler bulunmaktadır. Bu şiirler arasında çocukları konu edinen ve o dönemin şairleri veya devlet adamları tarafından yazılanlarda vardır. Şiirler, çocuklara vatan sevgisi, Türklük bilinci, okul ve eğitimin önemini kavratma, tarihi konuları hatırlama, tasarruf ve temizlik gibi alışkanlıklar kazandırma amaçları taşımaktadır.

Bu eser, okullarda belirli gün ve haftalarda öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaç duyduğu zengin bir şiirler seçkisi sunmanın yanında, uzun zamandır milli hafızamızda bulunduğu halde gün yüzüne pek çıkmayan bu şiirleri genel okuyucuyla buluşturmak görevini de yerine getirecektir. Kitaptaki şiirler Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyetin yayınlarından olan Gürbüz Türk Çocuğu dergisinden

alınmakla birlikte Çocuk Haftası ve Okul Şiirleri eserlerinden de yararlanılmıştır. Kitapta altı bölümden oluşan şiirler; çocuklar İçin, Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti, yurt ve tarih bilinci, ruh ve beden terbiyesi, doğa ve çevre, mektep ve kitap başlıklarından oluşturulmuştur. Eserde konularına göre ayrıştırılan şiirlerin dipnotlarında yayınlandığı yer, şairi ve yayın yılı bilgisine yer verilmiştir. Şiirler kuruma ait bazı fotoğraflarla ilgi çekici hale getirilmeye çalışılmıştır. Osmanlıca okunamayan bazı kelimeler (...) ile gösterilmiştir. Çalışmanın hazırlanmasında çeşitli katkıları bulunan Turgay Çavuşoğlu, Yasime Pıçak, İdris Karagöz, Selim Yıldız ve Safiye Sarıcı Bulut'a kitabın basılmasında destek olan Akademisyen Yayınevi'ne teşekkür ediyorum.

Dr. Makbule SARIKAYA

2023 – Ardahan

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
GİRİŞ	1

A- ÇOCUKLAR İÇİN

1. Türk Çocuğu	16
2. Gürbüz Çocuk	17
3. Türk Çocuklarına	18
4. Çocuk	19
5. Küçüklere.....	21
6. Bir Çocuğa	22
7. Türk Çocuğu	23
8. Çocuk	24
9. Küçük Neşeli Adamlar.....	25
10. Yavrumuz.....	26
11. Çocuk Terennümü.....	27
12. 23 Nisan	28
13. 23 Nisan	29
14. Sizindir 23 Nisan	30
15. Bebeğe Ninni	31

B- TÜRKİYE HİMAYE-İ ETFAL CEMİYETİ (ÇOCUK ESİRGEME KURUMU)

1. Çocuk Marşı.....	34
2. Ana Kucağı	35
3. Çocuk Yuvaları	36
4. Aç Çocuklar	40
5. Bir Hatıra-İ Ziyaret	41
6. Çocuk Bayramı	42

C- YURT VE TARİH BİLİNCİ.....	43
1. “Biz Atatürk Kızıyız”	44
2. Türküm	45
3. Türk Ođlu’nun Amentüsü	46
4. Büyük Ata’ya	47
5. İzinde	49
6. Sığırtmaç Mustafa.....	52
7. Cumhuriyet	53
8. Sakarya	53
9. Ölen Babamız Netaci Bey’in Mezarında	54
10. Sev Çocuđum.....	55
11. Uyu Atıla Büyü	56
12. Talas Yollarında	58
13. Bayrađım.....	59
14. Vatan	60
15. Vatan Kızı	61
16. Vatan Ve Yavrularımız	62
17. Vatan Masalı	63
18. Türk Askeri	66
19. Asker.....	67
20. Ankara.....	68
21. Anadolu.....	69
22. Dil Bayramı	70
Ç- RUH VE BEDEN TERBİYESİ	
1. En Büyük Vazife	72
2. Yerli Malı Haftası.....	73
3. Kumbara	74
4. Kumbara Türküsü	75
5. Zengin Ol.	78
6. Tayyare Şarkısı	80
7. Nufus Manzumesi	81
8. İki Mektup	83

9. Kaya'dan Sevim'e	83
10. Sevim'den Kaya'ya	84
11. Bebekle Nüfus Memuru.....	85
12. Paşa Kazım Bey'in Lisanından Nüfus Meselesi.....	87
13. Hemcinsine İmdat İle İnsan Olur İnsan	89
14. Temiz Çocuk	91
15. Anneme.....	92

D- DOĞA VE ÇEVRE

1. Çocuklar ve Bahar	94
2. İlbahar ve Çocuklar.....	95
3. Bahar ve Gençlik	97
4. Sonbahar	98
5. Ağaç ve Sen	100
6. Deve Dikeni İle Buğday Başağı	101
7. Çiftçi	102
8. Köylerde	103
9. Köylüyü Sevelim	104
10. Güneş	106
11. Mehtapta Çocuk (Neşet Halil'e).....	107
12. Deniz.....	108
13. Göçmen Kuşlar	109
14. Kedim	110

E- MEKTEP VE KİTAP..... 111

1. İlk Gün.....	112
2. Mektep İçin.....	113
3. Mektebe Dönüş.....	114
4. Bugün.....	115
5. Yeni Kitabım.....	116

SONUÇ..... 117

KAYNAKÇA..... 119

KAYNAKÇA

- “Ankara’da Çocuk Bayramı”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, IX, Haziran 1927, s. 3.
- “Genç İstidatlar”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XXVIII, Kanunisanı 1929, s.27.
- “Gürbüz Türk Çocuğu Niçin İntişar Ediyor”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, I, Teşrinievvel 1926, s. 1.
- “Himaye Edilen Etfalin Esnanı Hakkında Rapor” Birinci Milli Türk Tıp Kongresi, 1-3 Eylül 1925.
- Akçuraoğlu Yusuf, “Ana Cemiyet”, *Gürbüz Türk Çocuğu*, XXI, Haziran 1928, s. 2.
- AKIN, Veysi, Bir Devrin Cemiyet Adamı Doktor Fuad Umay, Ankara, 2000.
- Ankara Himaye-i Etfal Cemiyeti Nizamname-i Esasisi, 30 Haziran 337.
- Ankara Himaye-i Etfal Cemiyeti Nizamname-i Esasisi, Ankara, 337, s. 26.
- ÇAVUŞOĞLU, Turgay, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu, Ankara, 2001
- Cemil (TOPUZLU) Paşa, İstibdat-Meşrutiyet-Cumhuriyet Devirlerinde 80 Yıllık Hatıralarım, İstanbul, 2002.
- Çocuk Esirgeme Kurumu, Okul Şiirleri, Ankara, 1943.
- Çocuk Haftası, II, 1930, Ankara, 1930.
- Gürbüz Türk Çocuğu, CII, Haziran 1935, s.32.
- Gürbüz Türk Çocuğu, CIII, Temmuz 1935, s.23
- Gürbüz Türk Çocuğu, IX, Haziran 1927, s.24.
- Gürbüz Türk Çocuğu, LII, İkinci kanun 1931, s.17
- Gürbüz Türk Çocuğu, LIII, Şubat 1931, s. 18-19
- Gürbüz Türk Çocuğu, LIV, Mart 1931, s.16
- Gürbüz Türk Çocuğu, LXI, Teşrinievvel 1931, s.3.
- Gürbüz Türk Çocuğu, LXI, Teşrinievvel 1931, s.6
- Gürbüz Türk Çocuğu, LXXV, Şubat 1932, s.15-16
- Gürbüz Türk Çocuğu, V, Şubat 1927, s.25
- Gürbüz Türk Çocuğu, VII, Nisan 1927, s.39
- Gürbüz Türk Çocuğu, VIII, Mayıs 1927, s.1
- Gürbüz Türk Çocuğu, XCIV, Eylül 1934, s.31
- Gürbüz Türk Çocuğu, XIII, Teşrinievvel 1927, s.16
- Gürbüz Türk Çocuğu, XL, Kanunisanı 1930, s.5.
- Gürbüz Türk Çocuğu, XLI, Şubat 1930, s.5.
- Gürbüz Türk Çocuğu, XLII, Mart 1930, s. 4.
- Gürbüz Türk çocuğu, XLIV, Mayıs 1930, s.32
- Gürbüz Türk Çocuğu, XXIX, Şubat 1929, s.8
- Gürbüz Türk Çocuğu, XXVI, Teşrinisanı 1928, s.12.
- Gürbüz Türk Çocuğu, XXVIII, Kanunisanı 1929, s.11.
- Gürbüz Türk Çocuğu, XXX, Mart 1929, s.9
- Gürbüz Türk Çocuğu, XXXI, Nisan 1929, s.8
- Gürbüz Türk Çocuğu, XXXIII, Haziran 1929, s.16
- Gürbüz Türk Çocuğu, XXXVI, Eylül 1929, s.33
- Gürbüz Türk Çocuğu, XXXVII, Ekim 1929, s.14
- Gürbüz Türk Çocuğu, XXXVIII, Kasım 1929, s.11
- Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti İcraat Raporu, 23 Nisan 1336- 23 Eylül 1337.
- SARIKAYA, Makbule, Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti (1921-1935), Ankara, 2011.
- Tokat 23 Nisan, Çocuk Esirgeme Kurumu Neşriyatı, 1, Tokat, 1940, s.7
- Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Nizamname-i Esasisi, Ankara, 1927.
- Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Nizamnamesi, Ankara, 1925
- UMAY, Fuad, Hayatım, Ankara, 1961.